

Sıra dışı bir işadaminin anısına...

2006-09-19 16:21:11

Geçen hafta gazetelerde gözlerim boş yere ona ilişkin bir iki satır aradı. Aslında, aykırı kişiliğine rağmen, yaşarken dahi hiçbir zaman diğer bazı meslektaşları kadar kamuoyu tarafından tanınmadı. Hatta, bazılarının adını bile duymadınız. Halbuki O yaşadığı dönemde Türkiye ekonomisi ve siyaseti üzerinde birçok tanınmış işadamından daha fazla etkili olmuştu. Bu hafta, ondört yıl önce 7 Eylül tarihinde aramızdan ayrılan işadamı Mehmet Ata Mermerci'den bahsetmek istiyorum. Kuşkusuz Mermerci'yi birkaç paragrafta anlatmak kolay değil. Bu yüzden bu yazıda onun kendimce en kayda değer hasletlerine kısaca değineceğim, ancak merak edenler hakkında yazılan kitaplarda daha fazlasını bulabilirler.

Mermerci, 1929 yılında İstanbul'da doğdu. Robert Kolej'de başladığı lise eğitimine aynı okulda elektrik mühendisi olarak devam etti. Daha sonra gittiği ve düşüncelerinin şekillenmesinde önemli rol oynayan ABD'de lisans eğitimini tamamladıktan sonra, işletme alanında da yüksek lisans derecesi aldı. Türkiye'ye döndüğünde aile şirketi olan Akfil'de görev aldı ve 1992 yılında ölünceye kadar bu görevini sürdürdü.

Mermerci'nin kamuoyunda tanınmasını sağlayan, Türkiye'nin ekonomik, siyasi yapısı, dış politika vb. konulardaki görüşlerini yazdığı mektuplarıdır. Yazdığı 242 mektubu, içinde siyasetçiler, işadamları ve gazetecilerin de bulunduğu yaklaşık 3500 kişiye göndermiştir. Ölümünden sonra bu mektuplar 'Mektupla Liberallik: Mehmet Mermerci Olayı' ve 'Hasret ve Miras: Mektuplarla Prangasız Bir Türkiye Mücadelesi' başlıklı kitaplarda toplanmıştır.

Birbirinden farklı birçok konuya değinmiş olsa da ekonomi, siyaset ve hukuk mektuplarında en fazla ele alınan üç ana temayı oluşturur. Liberal görüşün inançlı bir savunucusu olan Mermerci, Türkiye ekonomisinde yaşanan sorunların kaynağının devletin ekonomiye yaptığı ve piyasaların işleyişini bozan müdahaleler olduğunu savunur. Mektuplarında sık sık Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu, Kamu İktisadi Teşekkülleri, Sübvansiyon ve Teşvik Politikalarının ekonomide yol açtığı sorunları dile getirir ve devletin piyasalara müdahale etmekten vazgeçmesi, piyasa mekanizmasının etkin bir biçimde işlemesi durumunda bu sorunların ortadan kalkacağını, ekonominin daha üretken hale geleceğini savunur. Liberal bir ekonomik sistem ile demokrasinin birbirinin ayrılmaz bir parçası olduğuna inanır. Devlet değil vatandaş odaklı, düşünce özgürlüğünü güvence altına alan, devletin ekonomideki yerini sınırlandıran, mülkiyet haklarını garanti altına alan ve karmaşık olmayan bir hukuk sisteminin de iyi işleyen bir liberal düzenin güvencesi olacaktır.

Sosyalist ülkelerin birbiri ardına son bulduğu, devletin ekonomiye müdahalesinin en aza indirgenmesinin neredeyse genel kabul gördüğü günümüzde, Mermerci'nin fikirleri birçok kişiye sıradan gelebilir. Fakat Mermerci, görüşlerini devletin ekonomiye müdahale etmemesinin hayal bile edilemediği, aydın olmanın, hatta bir görüş sahibi olmanın, sol görüşe endekslendiği altmışlı-yetmişli yıllardan itibaren savunmaktadır. Türkiye ekonomisinde bir dönüm noktası olan 24 Ocak kararlarının mimarı olarak kabul edilen ve daha sonra Başbakanlık ve Cumhurbaşkanlığı da yapacak olan Turgut Özal'ın da Mermerci'nin görüşlerinden etkilendiği iddia edilmektedir. Yine çok daha sonraki yıllarda Türkiye'nin gündemine giren 'Başkanlık Sistemi', 'Çevre Sorunları' gibi konuları da Mermerci'nin mektuplarında yıllar önceden dile getirdiği görülür.

Mermerci'nin bir diğer özelliği de inançları ile günlük yaşamı arasındaki tutarlılıktır. Mermerci görüşleri uğruna birçok kişiyi karşısına almaktan çekinmemiştir. Siyasilere yazdıkları mektuplar siyasal sisteme, uygulanan politikalara eleştirilerle doludur. Yine, kendisinin de üyesi olduğu Türkiye'nin önde gelen işadamlarının örgütlenmesi Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD)'ni aşırı devletçi olmakla suçlayıp, üyelikten istifa etmiştir. Hepsinden önemlisi görüşleriyle çeliştiği için hiçbir zaman kamu bankalarından kredi almamış, teşvik kullanmamıştır.

Sonuç olarak, Mehmet Ata Mermerci özgün fikirleri ve ilginç kişiliği ile kimilerinin istihza, kimilerinin hayranlık ama büyük bir çoğunluğun saygıyla andığı bir şahsiyet olarak Türkiye'nin sosyal ve ekonomik tarihinde yerini almıştır. İktisadi alanda ilişkilerin geçmişe göre çok daha karmaşık olduğu günümüzde Mermerci gibi geniş ufuklu, uzak görüşlü işadamlarımızın sayısının artmasını diliyor ve kendisini rahmetle anıyoruz.

Ticaret, 19 Eylül 2006